

Cine este și cine ar trebui să fie arhitectul șef?

Șerban Țigănaș

ARENA Construcțiilor Nr.29 Iunie 2017, ISSN – 2359-8778

Cine este arhitectul șef? Oricine a avut o interferență cu urbanismul sau construirea, pe lângă toți cei care lucrează în planificare, proiectare, administrație și construcții știu că acest post cu nume sonor există și este important. Nu toți au însă aceeași înțelegere despre rolul arhitectului șef și modul în care acesta trebuie să și-l îndeplinească. Dacă am face un studiu și cred că un astfel de studiu ar trebui realizat, dacă nu de autoritatea ministerială, de organizațiile profesionale, vom putea constata numitorul comun și diferențele între activitățile și rolul efectiv pe care îl joacă arhitecții șefi ai diferitelor unități administrative teritoriale. A contura un profil corect pentru acest profesionist al planificării și mai ales al gestiunii urbane și construirii apare ca fundamental. A popula posturile cu profesioniștii competenți, ai forma în acest sens și a le dezvolta continuu capacitățile profesionale ar trebui să facă parte dintr-o strategie națională de dezvoltare. Iată că acest lucru nu se întâmplă, că retragerea arhitecților și urbaniștilor din aceste funcții continuă și că niciuna dintre schimbările, multe la număr, ale legislației specifice, mai ales ale legii referitoare la urbanism și amenajarea teritoriului, nu au dus la profesionalizarea sectorului despre care discutăm. Cele mai multe poziții, mai ales la orașele mici și în mediul rural sunt ocupate de oameni cu alte competențe și formare diferită de cele prevăzute prin lege, că toate termenele de ocupare a posturilor doar cu profesioniști, eventual prin calificarea prin programe de formare specifice a celor care sunt pe posturi, nu au dat roadele așteptate. Concursurile pentru aceste posturi sunt realizate pe modelul pentru funcționarii publici și se bazează pe cunoașterea legislației în domeniu. Total insuficient și irelevant, mai ales când legislația se schimbă atât de frecvent încât cei care lucrează în administrație nu apucă să o interpreteze și să se obișnuiască cu noile prevederi și aceasta se modifică din nou. Discutând cu mai mulți arhitecți șefi și cu persoane din profesie, am înțeles că reproșul principal care se aduce situației arhitectului șef este acela că este folosit pentru birocrăția eliberării certificatelor de urbanism, a diferitelor avize din procesul de aprobare a documentațiilor de urbanism și a autorizării construcțiilor. Hârtii peste hârtii, întocmite de subalterni, dar obligatoriu de verificat pentru că interpretarea legislației instabile și nu foarte clare, o reclamă. Supraîncărcarea birocratică nu lasă loc pentru rolul strategic și coordonator. Cealaltă latură a reproșurilor se duce către excluderea în general a arhitectului șef de la configurarea investițiilor publice, respectiv a temelor de proiectare și a proceselor de realizare a achizițiilor de servicii de proiectare și de negociere a contractelor și colaborare cu elaboratorii. În mod tradițional arhitectul șef, sub orice nume a purtat în istorie, arhitect al orașului sau altul, s-a ocupat de investițiile publice, fie realizând proiectele, în trecut, fie organizând concursurile pentru acestea și reprezentând

viziunea clientului public. Din ce în ce mai puțin din aceste responsabilități se regăsesc azi în activitatea multor arhitecți șefi, cu excepțiile care ar merita cunoscute.

Cine ar trebui să fie arhitectul șef? Un profesionist implicat în strategia de dezvoltare a localității și aplicarea ei consecventă din poziția celui care înțelege fenomenele urbane în complexitatea lor. Arhitectul șef trebuie să cunoască și să înțeleagă starea orașului, să se preocupe să aibă date relevante și să urmărească indicatorii complecși care măsoară această stare. O localitate fără o strategie bună și nu una din aceea cumpărată pentru că trebuie să existe când aplici pentru fonduri, nu poate aprecia proiectele cu care se întâlnește și nici nu poate genera proiecte altfel decât în raport cu direcțiile strategice. Arhitectul șef trebuie să opereze în zona legăturii dintre strategie și proiectele care o transpun. Rolul de negociator în interesul public ar trebui să ocupe o parte semnificativă din preocupările sale. De fapt ce se întâmplă? Vorbim despre putere. Puterea este politică, a primarului, care, pe de o parte vrea să o dețină complet, să decidă discreționar și să aibă aplicanți fideli, iar la nevoie țapi ispășitori. Bineînțeles cu excepțiile de rigoare, care nu reprezintă peisajul general. Primarii oferă executanții fideli personalităților și conștiințelor profesionale. E poate și o problemă de concurență, de instinct de conservare care le spune să nu cumva să se înconjoare cu profesioniști puternici pentru că riscă să fie concurați. Riscă să nu își mai poată atribui toate reușitele și să nu mai poată promova logica românească: dacă ceva e bine, e meritul exclusiv al primarului, dar dacă ceva iese rău, sistemul e de vină, puterea sau opoziția, după caz. Primarii vor să își pună în funcția de arhitect șef oamenii lor, pe cei care respectă regula fundamentală: nu poți emite altă părere decât primarul, indiferent de situație. Deciziile sunt politice, adică nu trebuie justificate și au alte obiective decât cele pe care le așteptăm de fapt. Acesta e privilegiul politicii, anume că își permite să își asume orice. Dacă iese bine, politicienii au acumulat capital. Dacă iese prost, vin ceilalți și o luăm de la capăt.

Portretul robot al arhitectului șef ideal din perspectiva politicianului ajuns primar poate fi următorul: să găsească soluții, dar să nu și le atribuie; să fie interimar, pentru a putea fi înlăturat la prima tentativă de opinie distinctă sau neperformanță în rezolvarea temelor prioritare, adică a comenzilor politice; să poată fi ușor transformat în țap ispășitor, responsabil de orice eșec și de starea nemulțumitoare, eventual oferind primarului un elementar succes: gestul de a îl demite. Dacă arhitectul șef ar fi și intermediarul perfect al tranzacțiilor în beneficiul partidului, portretul se apropie de perfecțiune. Din păcate problemele urbane sunt foarte dificile și imposibil de rezolvat în paradigma actuală. În acest caz arhitectul șef devine implicit cel împovărat cu birocrăția imposibilă a urbanismului și autorizării construcțiilor. De recepție și dare în folosință nu mai vorbim, pentru că acolo s-au creat alte mecanisme de exploatare a diferenței de potențial dintre aprobat sau autorizat și real executat. Aceste diferențe de potențial produc o energie foarte dragă tuturor celor implicați. Se numește corupție, dar unii îi spun atitudine constructivă sau spirit pozitiv pentru rezolvarea problemelor. Să facem să fie bine pentru toți...

Nu este domeniu civil mai profitabil decât speculațiile imobiliare. Acolo terenurile pot să multiplice profitabilitatea de sute de ori dacă li se schimbă subit încadrarea în reglementările urbanistice. Tot acolo concurența poate fi spulberată. Construiesc doar ai noștri, ai lor nu. Sunt concluzii a peste douăzeci de ani de interferență cu administrațiile din peste treizeci de orașe și multe județe din România.

Totuși, cine ar trebui să fie arhitectul șef? În mod cert o personalitate în domeniu. Matur, independent, experimentat, incoruptibil și inspirat. Un excelent cunoscător al orașului ca fenomen și la curent cu teoriile și avansul practicilor gestiunii urbane. Un om care nu are întotdeauna explicația pentru de ce nu se poate și are soluția pentru cum să fie posibil, referitor la proiectele valoroase. Un profesionist care verifică orice ipoteză cu principiile strategiei, după ce a avut grijă să beneficieze de o strategie valoroasă. Aș putea continua, dar unii ar putea crede că vorbesc despre extraterestrii. Un arhitect șef cu gusturi și abilitatea de a spune nu oricărui proiect care nu respectă standardele localității, gășind argumentele și metoda pentru a îl conduce într-acolo. Un profesionist care construiește o cultură durabilă a dezvoltării din aria lui de competență. O carieră de arhitect șef relevantă durează mai multe decenii, la fel ca timpul necesar construirii și menținerii unei culturi a gestiunii urbane și arhitecturii de calitate, într-o localitate.

Nu există suficienți arhitecți capabili să preia cu succes această misiune? E greu de spus. Probabil cei mai mulți evită administrația ca reacție față de politic, deși rolul lor e atât de important încât satisfacția va fi pe măsură, în caz de implicație serioasă. Orice localitate are nevoie de un primar bun, fie că e în dezvoltare sau decădere. Dar are nevoie și de un arhitect șef bun, fie că se construiește mult sau puțin.